

Και πετιέται τὸ πουλί μου στὸν μπαξέ και μοῦ κόφτει και μοῦ φέρνει — ἓνα πεφκόκλαδο.

Ἔνα πεφκόκλαδο! Ἔνα κλαδί ἀπὸ τᾶγιο τὸ δέντρο πού ἦ Μυρριάνα τᾶγαποῦσε...

Χρυσό μου ἐσύ, πῶς τὸ κατάλαβες ἢ ἂ δὲν τὸ κατάλαβες πῶς τᾶκαμες; Πῶς μοῦ τᾶδωσες τὸ κλαδί ἐκεῖνο;

Μήπως ἀπὸ τοὺς πεθαμμένους στοὺς ζωντανούς, ἀπὸ τῆς παρθένες τῆς ἄγνης στὰ παιδάκια τᾶγνά, ὑπάρχουνε ἄγνωστα κι ἄφαντα φάδια πού συνδέουνε τῆς ψυχῆς;

Ἦ μήπως εἶναι τίποτις ἄλλο;

Ναί, ἄγιο τὸ σύβολο τοῦ πέγκου, Μαρία — Ἐλένη, τοῦ πέγκου πού στὸ χεράκι σου τὸ κρατεῖς.

Καθισμένη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ πέγκα, ἡ Μυρριάνα μὲ τὴ μυρωδιά τους συνέσμιγε· ὅ τι ὠραίο και γενναῖο κι ἁρμονικό και θεῖο και μοναδικὸ εἶχε τὸ μοναδικὸ τῆς τὸ εἶναι.

Δὲν πεθαίνουνε τὰ ὠραία, τὰ γενναῖα, τὰ μοναδικά, μνήσκει αἰώνια ἡ μυρωδιά τους, και σὲ κάθε γενιά βγαίνει μιὰ ψυχὴ πού τὴν πήρε ἀπὸ μιὰ ψυχὴ προτερινή τῆς, γιὰ νὰ τὴ μεταδώσῃ κατέπι, ἄσθηστη ἀνάστα τοῦ καλοῦ, σὲ καμιὰν ἄλλη ψυχῆ.

27 τοῦ Σταβροῦ, 1911.

Θ'

ΠΕΝΤΑΣΤΙΧΟ

Θὰ πάω σιγανὰ κι ἀβῆρωστημένα
 Στὸν τάφο σου μιὰ μέρα νάκκουμπήσω.
 Λυὸ λόγια μοναχὰ θὰ ψιθυρίσω
 —Καιρός, πολὺς καιρός πού δὲ σὲ εἶδα!—
 Και λέγοντα: ἀφτὸ θὰ ξεψυχήσω.

21 τοῦ Φλεβάρη, 1909.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

(Στὸ TERRILET)

Ἀξέχουστη βασίλισσα, ὄνειροαλέχτρι,
 Τὸ χέρι τὸ ἄτεχνο πού καταπιπίστηκε
 Μὲ τὴ δική σου τὴν ἀσύγκριτη μορφῆ
 Ἔνα κομάτι μίρμαρο νὰ ζωντανένη,

Καθόλου φαίνεται πῶς δὲ στοχάστηκε
 Τί τρομερότερη σοῦ ἄνοιγε πληγῆ
 Ἄπ' τοῦ φονιά σου μὲ τὴ σκοτισμένη σκέψη,
 Αὐτοκρατόρισα ἰδανικογυρεύτρα,

Lausanne

X. ΝΟΥΜΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΡΙΟ (*)

83

Τὰ ποιήματα πού εἶν' ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας. Φτάνει νὰ εἶναι ἀπὸ ποιητῆ· κ' ἔχουνε τὸ χαραχτήρα τοῦ ἀσάλευτου, τοῦ παντοπινοῦ. Κ' ὕστερ' ἀπὸ καιροῦς και χρόνια μποροῦν νὰ προσεγγίσουν τὴν ἐντύπωση πού μᾶς προσενοῦν τὰ μεγάλα ἱστορικά θέματα, δταν ὁ ποιητῆς τὰ καταπιάνεται. Διαβάστε στὸ Μαρκορά «Τὸν ἐρχομὸ τοῦ Γεωργίου Α'» και τὸ «Βασιλικὸ ὕμνο.»

83

Μπορεῖ νὰ μοῦ παρατηρήσουν πῶς πολλὲς φορές, μάλιστα στίς κριτικές μου δοκιμῆς, δὲ φαίνουμαι τελειωτικὰ πληροφωρημένος γιὰ ὅσα ὑποστηρίζω. Τὰ μαρτυρικά μου δὲν εἶναι βλασανισμένα καθὼς πρέπει. Μπορεῖ. Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι φιλόσοφος, δὲν εἶμαι κριτικός. Ἐγὼ εἶμαι λόγιος. Ἄν τὰ λόγια μου φέρουνε κανένα γιὰ νὰ φιλοσοφήσῃ, ἢ τοῦ ξυπνᾶν τὴν κρίση, ἢ τοῦ φυτρώνουνε στοχασμούς, ἢ σπέρνουν κάτι, μὲ φτάνει. Ἐπειτα και τί στὸν κόσμο τοῦτο, πρόσωπο, ἀντικείμενο, ζήτημα, στέκεται γερὰ στὰ πόδια του; Και γιὰ τί μπορεῖ νὰ ποῦμε πῶς κριτικὸς εἶναι τὸ τελειωτικὰ;

84

Γιατ' εἶμαι σκεπτικιστῆς, ἂς ποῦμε, κι ἀπορῶ κι ἀπιστῶ και ρωτῶ, γι' αὐτὸ κ' ἐκεῖνα πού μὲ πείθουν πῶς εἶναι ἀλήθειες, ἔχω διάθεσι, νὰ τὰ κηρύξω και νὰ τὰ διαλαλήσω, φανατισμένα, στὰ τετραπέρατα. Ὅσα πιστεύω ὁ ἀπιστος, τὰ πιστεύω χίλιες φορές πιὸ πολὺ ἀπὸ ἄλλους, εὐκολόπιστους. Παράδειγμα τὸ γλωσσικό μας τὸ ζήτημα.

85

Ἡ γλώσσα κάποιων ἐφημερίδων. Στὴν ἴδια τὴ γραμμῆ ζευγαρωτὰ οἱ πιὸ ἀχώνευτες ἑλληγικοῦρες μὲ τὰ ὁμότερα τῆς ξενομανίας ἀλαμπουρνέζικα. Καμὰ φροντίδα λογικῆς και μουσικῆς· δηλαδὴ τέχνης. Κι ὁ δημοσιογράφος τεχνίτης εἶναι τοῦ λόγου, στὸ εἶδος του. Κι αὐτὸ τὸ λένε φυσικότητα κι ἀλήθεια. Κολοκίθια. Δὲν μποροῦνε νὰ κυβερνήσουν τρεῖς γραμμῆς ἀπὸ τὴ γλώσσα τους, και θέλουνε νὰ κυβερνήσουν τὴν κοινὴ γνώμη.

(*) Κοιτάξτε ἀριθ. 341, 354, 368, 375, 387 και 448.

86

Τὰ δράματα τοῦ Μαίτερλιγκ κι ὅλα τὰ ποιητικά ἔργα ποὺ μοιάζουνε μ' ἐκεῖνα, τὰ ὄνειρεμένα, τὰ αἰθερόπλαστα, τὰ μουσικά, τὰ μυστικιστικά, μαγεύουνε καὶ συνεπαίρνουν. Εἶναι σὰν ὠραία ὄνειροφαντάσματα τοῦ ἀπέραντου καὶ ἀμέτρητου, πάντα στὸ χρόνο μέσα κινημένου, ποτὲ σταματημένου στὸ χῶρο. Μὰ δὲν πρέπει νὰ μᾶς μαγεύουνε τόσο καὶ νὰ μᾶς συνεπαίρνουν, ὥστε νὰ μᾶς κάνουν νὰ λησμονοῦμε πὼς ἡ τέχνη γεννήτρα εἶναι καὶ κάποιων ἄλλων ἔργων, ἀλλοιώτικα ὠραίων, ποὺ ἴσως κρατιένται σὲ ψηλότερο σκαλοπάτι, μὲ τὸ δικαίωμα τῆς δύναμης ποὺ παίρνει ὁ γερὸς, καθὼς μπορεῖ νὰ κρατηθῆ ἄρθος καὶ νάνεβῃ τὸ ψηλότερο, καὶ τὸ πιὸ δυσκολοανέβατο σκαλοπάτι τοῦτο, ἀγνάντια στὸν ἄρρωστο, ποὺ ὅσο κι ἂν εἶναι ἄμορφος, βρίσκεται σκυμμένος, πλαγιασμένος, κι ἐλογυρίζεται, κι ὅλο σὰ νὰ γλιστρᾷ. Νὰ μᾶς κάνουν ἐντύπωση τὰ ὠραία φαντάσματα, μὰ νὰ μὴν τὰ ξεχνοῦμε τὰ ὠραία πλάσματα.

87

Ἡ Ν α υ ς τοῦ Δανούντσιου τοὺς πήρε στὸ λαϊμὸ τῆς. Καὶ κείνοι, ποὺ πιὸ πολὺ κάνουν τὸ δημοτικιστὴ παρά ποὺ εἶναι: στὰ σωστά δημοτικιστές, νομίσαν πὼς ἔπρεπε νὰ τὸ μεταφράσουν Ἡ ναὺς. Πῶς ἀλλιῶς σοῦ λένε, μπορεῖ πιστὰ νὰ δοθῆ στὴ γλώσσα μας τῆνομα τοῦ πρωτότυπου; Αὐτὸ σημαίνει πὼς δὲν ἔχουνε βαθὺ τὸ γλωσσικὸ αἶσθημα καὶ καθαρή τὴ γλωσσικὴ γνῶση. Πῶς μπορεῖ ποτὲ νὰ ξαναφανῆ σὲ λόγο γραφτὸ, ποὺ τάχα δὲν καταφρονεῖ ἐλότεια τὴ ζωὴ ὅσο κι ἂν ἀρχαῖζῃ, ὄνομα ὅλως διόλου ἔξω ἀπὸ τὴ μιλημένη μας τὴ γλώσσα, ἀπὸ τὸ ζωντανό μας τὸ μίλημα, βαρβαρόφωνο πιὰ κι ἀχρεῖαστο κι ἀχώνευτο, ποὺ γιὰ νὰ θυμηθῆς καὶ νὰ προφέρῃς κάθε του πῶσση ἀλάθευτα, χρειάζεται νὰ χῆς λάρυγγα καὶ χεῖλη, πρῶτα πρῶτα, ἐξαιρετικὰ κι ἀφύσικα ξετυλιμένα, κ' ὕστερα καὶ μιὰ γραμματικὴ κ' ἓνα λεξικό, ποὺ πρὶν νὰ τὸ βγάλῃς ἀπὸ τὸ στόμα σου τῆνομα, πρέπει: πρῶτα νὰ καταφεύγῃς μέσα σὲ κείνα γιὰ νὰ μὴ λαθευτῆς; — Ἡ Ναὺς τοῦ Δανούντσιου πὼς τᾶς φάνηκε; Διαβάσατε τὴν νῆα ναὺν τοῦ Δανούντσιου; — Εἴσατε στὸ παῖξιμο τῆς νεῶς-νηῶς-ναῦς τοῦ Δανούντσιου; — Ὁ ναῦς, ναὺν, νῆα, ἀξιοθάμαστη καὶ θαματοουργή! Sésame! Ὅποιοι μπορέση καὶ σὲ προφέρῃ, τοῦ ἀνοίγονται οἱ παραδείσιες πόρτες τῆς ἀρχαιολατρείας. Κ' ἔχουμε στὴ γλώσσα μας, ἀρχαῖο μαζὶ καὶ νέο, ἐλόδροσο ἀπὸ ζωὴ, κι ὀλοσέβαστο ἀπὸ παλαιότη τὸ ἀθάνατο Καράβι. Ὁ κημμένος ὁ ποιητὴς τοῦ 1878, μὲ ὄλη του τὴν ἀπειρία στὸ μεταχείρισμα τῆς δημοτικῆς γλώσσας, τῷ και-

ρῷ ἐκεῖνω, ὅμως τραγουδώντας τὴν περίφημη τὴ ναυμαχία τοῦ στενοῦ τῆς, τὴ «θάλασσα τῆς Σαλαμίνας», ξέχασε καὶ νῆες-ναῦς καὶ τριήρεις, κ' ἐκράξε, ἀληθινὰ κι ἄμορφα:

Γιὰ ἰδὲς ἐκεῖ καὶ τὰ μικρὰ καράβια μας γεμάτα
Ἀπὸ τῆς Σπάρτης τὰ παιδιὰ, ἀπὸ Ἀθῆνας νιάτα!

Μὰ ὁ φανατισμένος πεζολόγος τοῦ 1908 δὲν τὸ καταδέχεται τὸ καράβι: θέλει σώνει καὶ καλὰ ναῦς. Νὰ τὴ χαίρεται.

88

Ἀλήθεια, ποιὸς θὰ στοχαστῆ πὼς ἡ ζωὴ μου ποὺ φαίνεται τόσο πεζὴ καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ πεζή, λογαριάζει κ' ἓναν ἔρωτ' ἀπὸ τοὺς ρωμαντικώτερους; Μιὰ μέρα φίλοι μου μιλούσανε γιὰ κάποιαν ἄρρωστη ξένη ποὺ ἦρθε καὶ κάθησε στὸ «Ξενοδοχεῖο τῆς Ἀγγλίας». Τὴν ξαγναντεύαν κάτω ἀπὸ τὴν πλατεῖα, στὸ μπαλκόνι τοῦ ξενοδοχείου, ξαπλωμένη σὲ μιὰ πολυθρόνα. Ἀσάλευτη. Τίποτε ἄλλο. Μὰ μοὺ ἀπόμεινε στὴ μνήμη ὁ παθητικὸς τόνος τῆς φωνῆς ἐνὸς ἀπὸ τοὺς φίλους μου, παθητικοῦ ποιητῆ, σὰ μιλοῦσε γιὰ τὴν ἄρρωστη ξένη. Ἀπὸ τὸ θυμητικὸ πέρασε στὴν καρδιά μου. Κι ἀπὸ τότε τὴν ἄρρωστη ἐκεῖνη ποὺ σὰν ἴσκιον τὴν εἶχαν ἀγναντέψει μιὰ δυὸ φορὲς οἱ ἄλλοι καὶ ποὺ τὴν εἶχανε μελετήσει: ἔτσι διδακτικά, ἐγὼ ποὺ μῆτε τὴν εἶδα, καὶ ποὺ πέρασε ἀπὸ μπρὸς μου σὰν ἴσκιος ἴσκιου, τὴν ἀγάπησα. Καὶ ποτὲ δὲν τὴν ξεχάνω. Ἡ μοῖρα μου νὰ τρέχω πίσω ἀπὸ τοὺς ἴσκιους. Σκιαῶς ὄναρ κ' ἐγώ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΟ ΣΥΝΑΠΤΗΜΜΑ

«Aurea mediocritas»

Λυπητερά, λυπητερά βελάζει τὸ κοπάδι,
Ὅπου τὸ σέρνει ὁ πιστικὸς φυσώντας στὴ φλογέρα.
Γυρνᾷ ταχιά στὴ χώρα του, πρὶν ἔρθει τὸ σκοτάδι.
Κι ἀποσκιαχτοῦν τ' ἀρνάκια του στὸ βογγητὸ τοῦ ἀγέρα.
Κ' ἐκεῖ, στοῦ λόγγου τὴν ποδιά, ἡ Χρῦσο του προβάλλει
Ταχεῖα στὸ συναπάντημα. Τὸν χαιρετᾷ, φιλοῦνται,
Χαῖθεύει μιὰ τὸ σκύλο του, ξαναφιλοῦνται πάλι.
Καὶ δὲ μιλῶν, δὲν κρένουνε... Ποιὸν τάχα νὰ φοβοῦνται;
Τὸ ξέρουσ κ' οἱ ἀντίλαλοι, τὸ ξέρει καὶ τ' ἀγέρι.
Π' ἀνήμερα πιὰ τ' Ἀη—Λιά θὰ τῆς τὸν δώσουν ἄντρα.
Τώρα τὴν ὄρα καρτεροῦν! Πιάσμενοι χεῖρι χεῖρι
Μετροῦν τ' ἀρνάκια μοναχὰ ποὺ χώνονται στὴ μάντρα.
Κ' ἐκεῖ ποὺ στέκονται κ' οἱ δυὸ βουβοὶ κι ἀνταριασμένοι,
Τοὺς στεφανώνουνε χρυσὲς ἀχιτίδες ἀπ' τὴ δύση,
Καὶ μοιάζει τ' ἄσπρο τὸ μαντρί σὰ νῆαι ῥημοκλήσι,
Καὶ τὸ κοπάδι ποὺ περνᾷ τοῦ γάμου οἱ καλεσμένοι.
Καὶ χώνονται καὶ χάνονται τ' ἀρνάκια μὲς στὴ μάντρα,
Κ' οἱ δυὸ τοὺς φέβγουν σφιγγοντας μ' ἓνα φιλὶ τὸ χεῖρι.
Τὸ ξέρουσ κ' οἱ ἀντίλαλοι, τὸ ξέρει καὶ τ' ἀγέρι.
Π' ἀνήμερα πιὰ τ' Ἀη—Λιά θὰ τῆς τὸν δώσουν ἄντρα.

Πέλη

ΟΜΗΡΟΣ· ΜΠΕΚΕΣ